

Caransebeș, 29 Martie (11 Aprilie) 1918.

ANUL I.

LUMINA

FOAIE RELIGIOASĂ-CULTURALĂ PENTRU POPOR

ABONAMENTUL:

Pe an:	12 coroane
Pe 6 luni:	6 "
Pe 3 luni:	3 "
Un număr	24 bani

APARE JOIA

REDACTOR:
Dr CORNEL CORNEAN

REDACȚIA ȘI ADMINISTR.: Strada Timișorii Nr. 59.

TELEFON Nr. 30.

INSERTIUNILE SE SOCOTESC AMĂSURAT TARIFEI
MANUSCRISELE NU SE ÎNAPOIAZĂ

Drum bun

Dr Ioan Urban Iarnic

Când în iarna anului 1874—5, în vremea petrecerii mele la Paris, întâlnindu-mă acolo cu un Român din țara românească, am început să mă apuc de învățarea limbii românești, nu prea aveam la îndemână cele-ce trebue: nici tu gramatică, nici tu dicționar, nici de ceterit nimic de mai Doamne ajută. Uitându-mă ici-coleacă în niște foi românești, pe cari le căpăta dascălul meu dl Georgian, mi se părea că cu cunoștințele mele din limba franceză și latină în scurtă vreme am să fac ispravă mare. Cu atât mai mult, că și cea dintâi bucată de ceterire ce mi căzu în mână era o novelă »Elisa sau Don Juanii Bucureștilor« de Popescu, care mișuna de cuvinte franceze și latine.

Urmările jalnice ale acestei stări de lucruri n'au întârziat să se arate, și din întâmplare chiar acum după atâtă amar de vreme pot să mă conving despre treabă. După-ce ne-am despărțit, dascălul meu și eu, am pus la cale să ne trimitem la scrisori, mai cu seamă să-i scriu dlui Georgian eu, chipuri să mă deprind cu folosirea limbii române în scris. Răvașele acestea nu le scriam de-a gata, ci înainte de toate faceam un concept, pe care îl păstram pentru mine și dascălului meu îi trimiteam o copie. Conceptele acestea se găsesc până azi în masa mea de scris și din vreme în vreme scociorând printre hârtii, îmi vine să dau de ele. Să nu se mire nimeni dacă spun că mi se face scârbă,

adevărată scârbă de aceste începuturi sarbede ale mele!

Si cum să nu? Căci de atunci încocic câte roade ale minții agere a poporului român nu le-am ceterit. Basme, cântece, doine, strigături, descântece, proverbe, câte cuvinte și locuțiuni populare, pline de vlagă și de tărie le-am însămnat pe niște țedule! Am mers chiar până acolo de am luat dicționarul român-germân al lui Ghiță Pop, care acum trei ani a căzut jertfă unui atentat, și nevrând să aştept tipărire volumului al doilea, germân-român, care din fericire se găsește gata la editorul Langenscheidt din Berlin, mi-am făcut eu însu-mi dicționarul acesta, scoțând toate cuvintele aflătoare în cartea aceasta bine făcută. Atunci am văzut căt se poate de bine, cătă bogătie de cuvinte și locuțiuni cunoscute poporului român are limba românească, chiar pentru niște înțelesuri de obște cunoscute și am avut dovedă îndestulitoare, că nu fac bine aceia, cari chiar atunci se încumetă de a furia în limbă niște cuvinte străine de p. »a ezita« în loc de a sta la cumpăna, a se cumpăni, chibzui; sau »a reuși« sau »reuza«, când se poate zice curat românește: a ieși bine, a scoate la cale, brodi, a scoate la capăt, merge bine, isprăvi, izbuti, izbândi, nimeri, merge strună și a.

Despre aceste îndeletniciri ale mele am și tipărit în Calendarul revistei »Ion Creangă« din anul 1912 un articolăș, pe care l'am botezat »Betia de cuvinte«.

Din cele spuse se vede, că scopul de căpetenie urmărit de mine de ani

de zile a fost și este, să-mi însușesc întru căt aceasta este cu puțință unui străin, căruia nu i-a fost dat să petreacă vreme mai îndelungată în mijlocul Românilor, limba curat populară. Scriind românește mă feresc să mă folosesc de niște cuvinte străine, introduse nu din lipsă ci din neștiința celor cari scriu, și dorința mea cea mai ferbinte este, să mă înțeleagă oamenii din popor, chiar de aceia, cari n'au avut parte de carte.

În vremea războiului de acum am avut de mai multe ori prilej să văd, căt de stricătos este felul de a scrie așa, ca poporul să nu priceapă. În cei din urmă ani cercetam pe soldații români bolnavi sau răniți prin spitalele și lazaretele din Praga. Văzând dorul cel mare, ce-l aveau după foi românești, spre marea mea mirare băgam de seamă adeseori, că nu cunoșteau niște cuvinte străine, chiar din cele ce se păreau bine încetătenite în limbă, pe când auzind dela mine cuvântul curat românesc, îndată pricepeau, știind tălmăci înțelesul cuvintelor cu pricina.

Văzui atunci, căt se poate de lămurit, cum că acei cari nizuesc la propășirea și luminarea poporului românesc, trebue înainte de toate să scrie așa, ca poporul să priceapă, căci de nu fac așa, atunci toată munca lor căt de mare să fi fost, este deșartă. Oamenii cetind asemenea lucruri, nu pot să le cîtească cu pricepere și să tragă folos din ele, ci le rostesc ca niște papagali. Să nu se spună, că poporul trebue înălțat la o treaptă mai înaltă și cu privire la

LUMINI

în toată mărimea pentru
sf. sărbători ale Paștilor

CHEAG

PETRU LEPA, KARÁNSEBES.

pentru închegarea brânzei, se
capătă ieftin la:

Pag. 2.

limbă, nu, ci din contră, învățătii trebuie să se coboară la popor, adăpându-se din apa păraelor limpezi de pe munți, în loc să se otrăvească cu fel de fel de băuturi măestrite.

Se înțelege că nici eu nu merg atât de departe să nu sufăr ca nici un cuvințel străin să nu intre în limbă. Fie-care limbă se înbogățește, desăvârșește luând cuvinte străine, dară numai atunci, dacă are neapărată trebuință de ele. Atunci însă trebuie bine socotit, dacă pentru cutare înțeles Români din alte părți n'au niște cuvinte cunoscute poporului, căci paremese mai firesc să se ieie dintr'al său, decât să cersească la străini.

Apoi să nu se ieie lumea după felul de gândire al străinilor, ca și cum toate limbile ar trebui să se potrivească cu privire la toate. Așa d. ex. cât de răspândită este folosirea cuvântului francez »deja« de către Români și cu toate acestea pot să mărturisesc, că nici în vorbire nici scriind nu mă folosesc nicăi odată de cuvântul acesta și nu mă tem, că nebăgarea în seamă a lui ar avea drept urmare să nu vorbesc lămurit. De o parte este de ajuns cuvîntul »și«. D. ex., ai și fost la teatru? De altă parte mă folosesc de »chiar« sau »încă« sau în sfârșit mă nizuesc de a alege vre-un fel de care se folosește poporul, care de mai multe ori nu-l pune deloc acolo unde Francezii îl au.

Cetind că scopul foii noastre »Lumina« este »de a da educație religioasă, culturală și economică pădurilor largi ale poporului«, nu-mi pot închipui că s'ar putea lucra cu spor altfel, decât dacă cu privire la

limbă se va scrie astfel, ca aceia, pentru cari este menită foaia, să priceapă noima celor-ce li-se spune. Atunci foaia are să-mi aducă folos și mie, ca să mă desăvârșesc în felul curat poporul de a scrie: căci celor cari trăiesc în mijlocul poporului le este mai lesne să scrie la înțelesul tuturor, decât mie, care n'am decât cărti. Umblând astfel, fără nici o îndoială foaia o să facă drum bun, o să se ducă pe calea adevărată. Si aceasta o doresc din toată inimă.

Din sfânta Scriptură

„Credința, dacă nu are fapte, moartă este întru sine. Ci va zice cineva, tu ai credință, iară eu am fapte, arată-mi credința ta din faptele tale și eu îți voi arăta din faptele mele credința mea. Tu crezi, că Dumnezeu unul este? bine faci și diavolii cred și se cutremură“. (Iacob c. 2, v. 18—19).

Dumineca 4-a din post

Sf. Evanghelie delă Marcu cap. 9, v. 17—32

„În vremea aceea venit-a un om la Isus îngenunchiând înaintea lui și zicând: învățătorule, am adus pe fiul meu la tine, având duh mut. Si ori unde îl apucă pe el îl zbrobește și face spume, și scrâșnește cu dinții săi, și se uscă; și am zis învățăcelor tăi să-l scoată și nu au putut. Iară ei răspunzând a zis lui: o neam necredincios, până când voi fi cu voi, până când voi suferi pe voi, aduceți-l pe el la mine. Si l-au adus pe el la dânsul. Si văzându-l pe dânsul îndată duhul l-a scuturat pe el; și căzând la pământ, se tăvălea asupramând. Si a întrebat pe tatăl lui: câtă vreme este, de când i-s-a făcut lui aceasta? Iară el a zis: din copilărie. Si de multeori pe el și in foc l-a aruncat și în apă ca să-l piarză; ci de poți ceva, ajută-ne nouă, fiindu-ți milă de noi. Iară Isus i-a zis lui: de poți, crede, toate sunt

cu puțință credinciosului. Si îndată strigând cu lacrimi tatăl copilului, a grăit: crez Doamne, ajută necredinții mele. Iară văzând Isus că năvălește poporul, a poruncit duhului celui necurat, zicând lui: duh mut și surd, eu tie își poruncesc, ieși dintrânsul, și de acum să uu mai intri în el. Si strigând, si mult scuturându-l pe el, a ieșit; și s'a făcut ca un mort, cât mulți ziceau, că a murit. Iară Isus apucându-l pe el de mâna l-a ridicat și s'a scutat. Si intrând el în casă, învățăcei lui l-au întrebat pe dânsul deosebi: pentru-ce noi nu am putut să-l scoatem pe el? Iară el a zis lor: acest neam cu nimica nu poate ieși, fără numai cu rugăciune și cu post. Si de de acolo ieșind, mergea prin Galilea, și nu vrea ca să știe cineva. Că învăță pre invățăcei săi, și zicea lor: că Fiul omului să va da în mâinile oamenilor, și-l vor omori pe el; și după ce-l vor omori, a treia zi va invia. Iară ei nu înțelegeau cuvântul și se temeoau, să-l întrebe pe el“.

* *

Isus Cristos scoase dintr'un copil un duh necurat, care îl arunca de multe ori în apă și în foc și care îi mai legase și limba, fiind din copilărie mut. Tatăl pruncului rugase mai nainte pe apostoli, ca să-l tămauduiască pe el, dar ei nu putură, și întrebând pe Isus de ce n'au putut ei să scoată pe duhul cel necurat, le răspunse: „Acest fel cu nimica nu poate ieși, fără numai cu rugăciunea și cu postul“.

Evanghelia de astăzi ne arată puterea cea mare ce o are rugăciunea și postul. Suntem noi oamenii atât de lipsiți, atât de slabii și neputincioși, încât avem trebuință să ne rugăm totdeauna lui Dumnezeu, că să ne deie darul și ajutorul său, după-cum însuș zice: „Cereți și se va da vouă, căutați și veți afla, bateți și se va deschide vouă, că tot cel-ce cere ia“. (Matei VII. 7). Rugăciunea este înălțarea gândului nostru la Dumnezeu, de aceea se cuvine să ne rugăm cu smerenie, cu răbdare și cu căldură. Tămâia fără foc nu dă mirrosul ei, aşa și rugăciunea fără căldură nu e plăcută lui Dumnezeu.

Rugăciunea noastră să nu fie însă numai fățarnică, adeca să nu grăiască numai gura, iar sufletul să n'o audă. Venim la

Iubiți și pe vrăjmașii voștri

— Povestire morală —

George Cătană

Comuna Livezenii de sus e cea mai frumoasă din toate comunitatele situate pe malul stâng al râului „Mânișoul“, numit astfel din cauza că adeseori și mai ales primăvara când se topește neaua se umflă de iese din alvia sa și inundă tot imprejurul. În partea de jos a comunei este pod statornic peste râu, în partea de sus însă e numai un pod umblător și podarul, un om bătrân și pătit, trecea oamenii încocă și încolo pe lângă o mică taxă.

Într-o zi de primăvară podarul venia din susul apei cu o sarcină de lemn, ce le adunase de pe malul râului și grăbia spre căsuța sa, când iată se văzu față în față cu marele proprietă și înfumurați, cari veneau dela vânătoare.

Podarul când ii văzu și salută cu respect scoțindu-și pălăria, dar ei domnii, în loc de multă, se puseră cu ocări și sudalme pe

— Iar mi-ai furat lemnul din pădure moșule — zise domnul cel mare.

— Să fie cu iertare domnule, pe cinstea mea de om bătrân îți spun că nu le-am furat, doar le cunoști că sunt strâns de pe lângă apă, sunt putrede pe jumătate, dar se poate că apă le-o fi adus din pădurea Domniei Tale.

— Minți moșule — zise din nou spăia, că

dacă și nu le-ai furat acuma, le vei fi furat altă dată, că voi sunteți niște hoți, vă cunosc eu.

— Domnule — zise mânios moșul, nu mă atinge în cinste, în omenie, că dacă și nu am cine știe ce avere, dar am omenie care la mine face mai mult, ca la DTa avereia.

— Și spăia atins de vorbele îndrăznețe ale moșului și zise cu asprime:

— Moșule, moșule, dar cu cine te prinzi tu, nu știi că am putere să-ți fac un clopot care să-ți cânte toată viața, că și dacă nu mi-ai furat tu lemnul ăsta din pădure, dar ai furat altă dată, ori a furat fiul ori nepotul DTale, astă o știi bine și tot te am în mâna, măcar de ești așa bun de gură.

— Doamne ferește-mă de pacoste — zise moșul făcându-și cruce, — curat povestea lui pului cu mielul.

Atunci domnul cel tină se repezi la moș, și luă sarcina de vreascuri și o aruncă în apă, iar apă o mână cu repeziciune la vale.

— Cocoane — zise din nou moșul — nu te temi de Dumnezeu, că te-o bate, căci ați ești mari și tare, și ca mâne poți ajunge ca mine, ori mai râu, căci eu sunt sărac ce-i drept, dar am suflet curat.... și moșul nu mai avu vreme să spună nimic, căci domnul cel tină il luă dela spate, și il împinse în apă, numai că să râdă de nenorocirea bietului om.

Sărmanul podar, era păci să se înnece, abia ieși tot ud și friguros din apă și ajungând la căsuța sa din margine, abia își desmorți oasele înțepenite de frig.

Mâne-zi des-de-dimineață cei doi proprietari, tata și fiul, erau la căsuța moșului să-i treacă de cealaltă parte a râului.

— Să ne treci moșule cu podul de cealaltă parte, să mergem la vânătoare în pădurea bătrâna — zise domnul cel tină, iar tatăl său legă căpăii unul de altul, ca să nu sară în apă.

Moșul în voie bună, ca și când domnii ăștia nu i-ar fi pricinuit eri nici o supărare, — le zise cu glas răspicat.

Domnilor! astăzi nu vă pot împlini dorința, apa e prea mare, să topit ghiața de vântul de astă noapte și nu cutesă să desleg podul. Am și poruncă dela stăpânire, să nu trec pe nimenei când se pornește ghiața și sloieții pe râu.

Si vedeti că apa tot crește și tablele de ghiață acoperă toată fața râului lovindu-se unele de altele și umflându-se în sus. Nu e chip de a vă putea trece, mai bine faceți ocolul și treceți pe podul cel mare, unde nu aveți teamă de nimic.

— Nu vorbi multe moșule — zise domnul cel mare, — nu avem vreme de perdut, iată de încăci aseară, astăzi nu avea cine să ne treacă; așa desleagă în grabă funia podului, că iată noi ne-am și urcat pe el, ori ești supărăt pe noi și voiești să-ți răzbuni prin aceea, că nu voiești să ne treci.

Ba eu nu sunt supărăt, nici nu voiesc să-mi răzbun, că răzbunarea e a Domnului, zise moșul hotărît, dar nu pot cu nici un preț să vă trepănu se trage apa.

Atunci Domnul cel bătrân arunca moșul

Nr. 13.

LUMINA

biserică ca să ne rugăm, dar mintea noastră o lăsăm acasă, sau în târg, sau la pricina noastre lumești. Alții se roagă, și buzele lor zic: „Iartă nouă păcatele noastre, precum și noi iertăm păcătoșilor noștri“ iar în mintea lor se gândesc, cum să își izbândească asupra vrăjmașului lor. Gura se roagă și zice: „Ci ne măntuește pe noi de cel rău“, iar sufletul socotește cum să facă lucrurile cele rele și păcătoase. Nu aceasta este rugăciunea adevărată, ci aceea, când mai întâi inima decât trupul își pleacă genunchii săi, când mai întâi inima decât mâinile le ridicăm către Dumnezeu, când mai întâi inima decât ochii varsă lacrimi, când mai întâi inima decât gura grăiește.

Domnul Cristos zice: „Toate cîte veți cere rugându-vă să credeți că veți lăua și va fi vouă“ (Luca XXI. 22). Aceste cuvinte ne încredințează, că Dumnezeu fără îndoială ne va asculta, de ne vom ruga cu suflet umilit și cu credință tare. Sf. proroc Ilie s'a rugat să nu ploaie și n'a plouat pe pămînt 3 ani și 6 luni. Și iarăși s'a rugat și cerul a dat ploaie și pămîntul a crescut rodul său. Prorocul Daniil a astupat gurile leilor, cei trei cononi au stins puterea focului. Dar Dumnezeu ascultă și pe cei păcătoși, dacă se roagă cu credință și cu pocăință. O rugăciune scurtă: „Dumnezeule milostiv fii mie păcătosului“ a îndreptat pe vameșul. Un glas de rugăciune: „Pomenește-mă Doamne când vei veni întru împărăția ta“ a băgat pe tâlharul în rai.

Era un neam de oameni, cari ca să învețe pe prunci lor meșteșugul săgetării, nici odată nu le da pânea în mâna, ci o puneară într'un sul înalt, și dându-le arcul și săgețile în mâni, le arătau unde sta pânea și dacă voiau să mânce, trebuiau să coboare cu săgeata de acolo. Așa și noi văzând milele lui Dumnezeu, cu arcul rugăciunilor noastre să facem să cadă din înălțime peste noi. Să ne rugăm deci neîncetat lui Dumnezeu, că mare este puterea rugăciunii, cu ea înduplecă omul pe Dumnezeu, ca să asculte cererile noastre,

un ban de argint, dar moșul nu-l luă zicând că nu poate să-i treacă. Îi aruncă după aceea un ban de aur, dar înzadar, că moșul rămase neînduplecăt în hotărîrea sa.

Atunci domnul cel tiner deslegă funia podului și apucând cărma în mâna și dete drumul. Moșul și acum îi făcu băgători de seamă, că rău fac ce fac, dar ei nici nu luară în seamă vorbele lui.

Cum însă apa era foarte repede și mare, și pe față ei pluteau sloieți și table de ghiață cât ușile, vîrtejul apei mână podul cu repeziune și îl izbi cu atâtă putere de un arin din țărmul protivnic, încât îl întoarse cu fundul în sus și cei de pe pod se pomeniră în apă, iar tabele mari de ghiață lunecară peste capetele lor.

Văzând podarul că vrăjmașii săi sunt în mare primejdie, uită toată nedreptatea ce i-o făcuseră acum și altă dată, apucă repede două funii lungi și două prăjini, ce erau anume la îndemână pentru cazuri de primejdie, le aruncă într-o lunăriță, sări și el în ea, și cu primejdia vieții sale, luptânduse cu sloieții și cu valurile furioase ale râului, și succese a trece dincolo, de unde întinzându-le prăjinile, putu la vreme reci și cu burta plină de apă murdară a râului capetele săngerânde de râni.

Podarul după ce îi scoase la țarm și muduse în căsuță să mică, dar curată, și așeză lângă cuporul cald, dar le spuse că de nu li

ca să ne mantuiască de ispite și de cădere în păcat, căci ceea-ce este trupul răsuflarea, aceea este sufletul rugăciunea.

Preotul Vasile

Stirile săptămânii

INVITARE LA ABONAMENT

Sprijiniți fiind de mii de cetitori și binevoitorii în nizuința noastră de a răspândi lumina binefăcătoare a credinții și a învățăturii în pătura de jos a poporului nostru, viața foii „LUMINA“ este asigurată. Întemeiată pentru trebuințele Bănatului, ea străbate curând și în colțurile cele mai îndepărtate ale Ardealului, Bihorului, ba până și în Maramureș și în Bucovina. Dovadă, că lipsa unei foi religioase-culturale pentru popor să simtă atât de mult în biserică noastră. În cele trei luni, ce s-au strecut, am arătat limpede calea, ce o urmăram. Dela această cale nu ne vom abate. Dragoste nețârmurită a plugarului român față de sfânta biserică și aşezămintele ei și față de neamul său, ne însoțește în drumul nostru.

Deschidem deci cu 1 Aprilie nou abonament și rugăm pe toți aceia, cari ni-au trimis prețul foii pe 3 luni, să-și reînoiască încă de cu vreme abonamentul, ca astfel să nu li-se întrerupă trimiterea foii. Abonații noștri vechi să lipescă pe cuponul mandatului poștal fașia, sau să ne scrie că sunt abonați vechi sau noi.

Prețul gazetei nu-l ridicăm. El rămâne și în viitor:

Pe an	12 coroane.
Pe jumătate de an	6 "
Pe trei luni	3 "

Mersul războiului. Comunicatele oficiale ne aduc următoarele știri: Ministrul nostru de externe, contele Czernin, a ținut după reîntoarcerea sa din București un discurs, care lămuște condițiile păcii încheiate cu România. El zice: „Cu România ne-a succes să încheiem o pace, care va fi punctul de mâncare al unei

aruncau aseară sarcina de lemn în apă, acum era cuporul și mai cald și nu le-ar clențeni dinții în gură de frig. Apoi trimise moșul pe un copil al săcă la curtea domnească după haine și după trăsără, ca să-i ducă acasă.

Până sosi copilul le mai vorbi moșul: Vedeți domnilor, nu ați vrut să ascultați de mine și ați pățit-o. De ascultam eu de DVoastră era poate și mai rău, că am fi ajuns toți în apă și atunci cine ni-ar fi scos? Așa mulțumiți lui Dumnezeu, că ați scăpat numai cu atâtă.

— Moșule — zise atunci domnul bătrân, abia răsuflând, — noi asemănându-ne cu DTa putem zice că avem înimă de câni, pe când înima DTale e de aur; te rog să ne ierți de nedreptatea, ce și-am făcut-o ieri. DTa puteai ușor să-ți răzbuni și să ne lași în valuri unde de sigur ne înnecam, dar n'ai făcut-o, nu și-ai răzbunat; ești suflet bun, îngăduitor, suflet creștinesc, dar nu vom uita nici noi de DTa moșule, numai să scăpăm în pace.

Într'aceea sosi trăsura domnească și domnii fură duși acasă și căutați cu medicul și abia într'o lună de zile putură părăsi patul.

Atunci moșul fu poftit la curte, unde proprietarul în fața martorilor și dete moșului pe vecie, cu contract de donare, complexul de zece jugere ce era chiar atunci sămănat cu grâu și care se întindea dela locul de scăpare în dreapta râului, apoi făcu moșului pe spesele sale o casă mare și frumoasă, și mai dete un car cu boi, o vacă cu vitel, o scroafă cu opt purcei și dreptul de a-și aduce lemn din pădurea domnească

prietenii cu această țară. Neînsemnatele rectificări de graniță ce le-am făcut, nu înseamnă anexări, căci ținuturile nelocuite, cari ne revin nouă, servesc numai pentru asigurarea monarhiei. Granița dela Rășava am estins-o până lângă Turnu-Severin, luând în arândă pe 30 de ani cu 1000 lei anual și fabricile de corăbii, apoi dreptul de arândare al insulelor Ostrovul-mare, Corbul și Simeanu. Am rectificat granița la Petroșeni, prin ceeace ajunge în proprietatea noastră și înălțimea Lainic, care dominează pasul dela Surduc. Prin aceasta Sibiul și Făgărașul câștigă o nouă graniță de siguranță în lățime de 15–16 km. La toate pasurile mai însemnate, la Predeal, Buzău, Ghimeș și Tulgheș ne-am estins frontieră pe teritor românesc în măsura, pe care au reclamat-o trebuințele strategice. Regiunea de graniță a celor 3 țări ajunge cu totul în mâinile noastre, ceeace face cu putință o legătură sigură între Ungaria și Bucovina. Estinderea frontierei spre ost dela Cernăuț va apăra de orice atac această capitală atât de espusă până acum. Pe cea cu România va pune stăvila propagandei iridentiste, care a făcut atâtă sânge rău în Ungaria și se îngrijește, ca atâtă oameni din Ungaria, cari au suferit fără vină în decursul războiului cu România, să fie despăgubiți. Tratatul de pace a ținut cont de interesul, ce îl avem, ca să fim provăzuți cu cereale, alimente și păcură. Dacă România voește cu lealitate să între în relaționi prietenești cu noi, atunci prin Basarabia poate câștiga cu mult mai mult, decât a pierdut în acest război. Ne-am îngrijit ca în România după încheierea păcii să nu rămână un ghimp în sufletul ei“. Conte Czernin a plecat la București, ca să subscrive contractul de pace.

La frontul vestic, armatele germane continuă a fi biruitoare, făcând prizonieri până acum mai mult de 90,000 soldați dușmani. Comanda supremă a armelor dușmanilor noștri a luat-o acum generalul Foch.

La frontul italian, îndeosebi la Paștile catolice, au fost atacuri, cari însă toate s-au prăbușit.

Alegerile sinodale. Biserica noastră drept-credecințioasă din țară își alege acum pe reprezentanții săi în sinoadele eparhiale. Atragem atenționarea poporului și a conducătorilor săi firești, ca cu votul lor să cinstească numai pe acei bărbați, cari sunt cu frica lui Dumnezeu, iubesc casă Domnului și cercetă regulat sfintele slujbe și cari sunt în stare să reprezinte interesele bineprivepute ale neamului și ale bisericii.

Înălțarea monumentului reginei Elisaveta din Caransebeș va avea loc Luni în 6 Maiu a. c. (Lunia Paștilor) și nu în Dumineca Paștilor, cum se hotărîse mai nainte. Înălțând

după trebuință până trăiește el, drept mulțămită pentru inima cea bună a moșului.

Mai făcu apoi mărele proprietar pe spesele sale un pod statonic și trainic de piatră pe locul unde fusese măntuit de primejdie, iar de o parte și de alta a podului ridică două cruci frumoase de marmură în semn de mulțămită lui Dumnezeu, că le-a scăpat viața de primejdia în care singuri se aruncaseră.

Iar de atunci și firea și năravul domnilor proprietari se schimbă, dând drept oamenilor din comună să-și aducă lemn din pădurea domnească în 2 zile din săptămână, iar la biserică făcură daruri bogate, și din oameni îngâmfați și înfumurați cum erau mai nainte, deveniră acum oameni buni, milostivi, pâne de oameni, oamenii lui Dumnezeu.

Ba ce e mai frumos trecu și el cu toată casa sa la legea noastră românească, care, zicea, că e cea mai bună.

Își aduse apoi la curtea sa un preot român ortodox care să-i splice temeinic această lege bună, de care până acum își bătea joc.

Bunul Dumnezeu în urma atotințelepciunii sale cearcă de multe ori pe om și prin suferințe și năcăzuri sădește în inima sa diferite virtuți creștinești și îl aduce la pocăință, căci în foc se lămurește aurul.

Dumnezeu celor mândri le să împotrivesc, iar celor smeriți le dă dăr.

Nu vă răzbunați însă-vă, răzbunarea este a mea și nu a voastră, că eu voi răsplati fierbătia după dreptate, — zice Domnul Dumnezeu.

LUMINA

Pag. 4.

astfel seamă de sărbătorile noastre, poporul nostru drept credincios din împrejurime va lăua parte în număr mare la aceste sărbări, la cari Majestatea Sa va fi reprezentat prin Arhid. Albrecht.

Fundațiunea Gojdu. Eforia fundațiunii marelui fundator Emanuel Gojdu și-a ținut luna aceasta ședințele de primăvară, examinând soțioarele. Averea face peste zece milioane. Datorile aproape patru milioane. Împrumuturile s-au ridicat spre a cumpăra acții la emisiuni noi. Astfel fundațiunea are 534 acții dela „Pesti Hazai”. Una face — cam 18.000 c. — Peste 2400 acții dela „Hazai Bank”. Una face 4—5 sute c. Casele din Budapesta prețuiesc $1\frac{1}{2}$ milion. Bursierii au ridicat în 1917 — 56.000 cor. De tot sunt peste 300 bursieri, cari ar avea să ridice anual 150.000 cor, dar cei mai mulți sunt la milie. S'a preliminat anual pentru stipendii 103.000 cor. Laudabilă este decisiunea eforiei de a se preferi în anii viitori la împărțirea burselor acei tineri, cari vor îmbrățișa cariere practice, merngând la agronomie, academie economică, veterinarie, școale superioare de industrie etc. Tinerii absolvenți dela astfel de școale — fiind aplicați pe la bânci etc. — vor putea îndruma bâncile noastre spre industrie, întreprinderi comerciale de tot soiul.

Faptă creștinească în vremea postului este titlul unei scrisori, ce ne-o adresează soldatul Dănilă Iacobescu din Jdioara. „Subscrisul soldat la regimentul nostru 43 am primit telegramă, că mi-a murit soția. Primind concediu îndată am plecat spre casă muncit de gânduri, că din ce voi acoperi cheltuelile împreunate cu înmormântarea. Mare mi-a fost însă măngăierea, când sosind acasă am aflat, că oamenii buni din satul meu au adunat 80 cor. și 88 fil., iar un creștin mi-a împrumutat și 4 scânduri pentru coșciug. Dumnezeu bunul, să învrednicească de tot binele pe cei cari au pornit gândul bun și pe cei cari au dăruit și să-le dea întru arătare". Iată ce face un sat cu conducători la loc și cu oameni de omenie!

Târgul mare din Caransebeș va fi Miercuri în 24 Aprilie st. n.

Tunul cel mare care pușcă dola o depărtare de peste 100 kilometri, a nimerit în Vinerea mare a catolicilor într'o biserică din Paris tocmai când se ținea slujbă. Au rămas morți 75 oameni, iar răniți au fost 90 înși mai ales copii și femei.

Pentru vitele recrivate plătește statul 4 cor. 40 fil. până la 6 cor. 80 fil. de chilogram.

Averea nemîscătoare a evreilor din Ungaria. Episcopul Miklós din Hajdudorog a scris o carte, în care arată, că evreii din Ungaria au cumpărat până în anul 1913 cam 2,119.279 jugere de pământ. În această sumă sunt socotite numai proprietățile mari de 100 jugere.

Albumul comemorativ al regimentului 3 de husari. Acest regiment care se recrutează din fețiorii nostri din Bănat și din jurul Aradului edă un album, care va cuprinde toate faptele vitejești ale regimentului și care va conține fotografiile soldaților eroi. Venitul curat care va rezulta din vinderea acestui album, se va folosi pentru ajutorarea văduvelor ori orfanilor feciorilor căzuți ai acestui regiment. Îndemnăm deci pe toți aceia, ai căror fii, frați, părinți sau rușenii au apartinut, sau aparțin acestui regiment, să aboneze acest album la comanda regimentului 3 de husari, staționat de prezent în Valjevo, îndemnând și pe alții pentru răspândirea lui.

† Dimitrie Preda neguțător fruntaș din Panciova a răposat și a fost înmormântat cu cinstea cuvenită în cimitirul ortodox de acolo. Tot atunci a răposat și soldatul Savu Hasan de acolo.

Regele pentru copii. Majestatea Sa regele nostru a pornit o mișcare pentru salvarea copiilor din orașe, unde lipsurile și mizeria primejdiesc mult sănătatea și viața copiilor. Copiii vor așeza vara la sate, unde au aer curat, raze de soare și hrana mai multă și mai nutrițioare.

Statisticarea școalelor. Toate ziarele bu-dapestene publică următoarele: Ministrul de culte și instrucție publică intenționează a sta-

tifica 200 școale în comitatul Hunedoarei. S'a și pornit procedura de statistică. Până acum au fost statisticate școalele următoare, în mare parte greco-orientale române: Bărești, Livezeni, Beriu, Ohaba-de-sub-peatră, Nucșoara, Șibot, Orăștioara-de-sus, Balomir, Bînținți, Orăștioara-de-jos, Gelmar, Castău, Costești, Mărtinești, Dânculmare, Sibișelul-vechiu, Pricaz, Pișchinț, Romos, Romoșel, Turdaș, Vaidei, Batiz și Sânta-marie-de-peatră.

Reîntoarcerea refugiaților. Ministrul de interne a dispus ca refugiații ungari din comitatele Ciuc și Treiscaune să se reîntoarcă la vîtrele lor. Refugiații primesc dela forurile administrative bilet gratuit de călătorie și mâncare pe 3 zile.

Preturi nouă. Ministrul penru alimentație publică, în înțelegere cu centrala pentru zarzavaturi, a stabilit prețuri nouă maximale pentru verdețuri și poame.

Preturile, socolite pe 100 kg. dela producent, sunt următoarele:

Varză nemtească (chil)	80 Cor.
Gulii (calarabe)	70 "
Napi	40 "
Morcovi	84 "
Sfecle	70 "
Telină (țeler)	84 "
Ceapă, calitatea I	104 "
Ceapă, " II	94 "
Usturoi (ai)	360 "
Arpăgică, calitatea I	500 "
" II	400 "
" III	200 "
Mere, desert	320 "
" calitatea I	190 "
" II	130 "
Nuci	330 "
Sâmbure de nucă	1500 "
Alune	200 "
Hrean	160 "
Spanac	60 "

SE CAUTĂ UN ÎVĂȚĂCEL onest pentru croitoria de reverenzi, de ornate și de haine civile a croitorului STEFAN RADONICI din CHICHINDA-MARE. Croitoria de reverenzi e o meserie rentabilă, de aceea o recomandăm și poporului nostru. A se adresa numitului croitor sau administrației foii noastre. 1—3

ECONOMIE

Cultura cartofilor

Pavel Grecu

Cartofii, sau cum zic băneștenii — crumpeii, — numai în vremea războiului, ce ne pustiește, au ajuns să fie prețuți după merit. Plugării noștri pun numai atâtia cartofi, căci cred că li-e de-ajuns pentru „casă”; plugării altor neamuri însă pun cartofi și pentru nutrirea vitelor, iar în ținuturile cu pământ și climă potrivită firii lor — se înalță fabrici mari, în cari din cartofi se stoarce spirt, se pregătește întăreală, ori se uscă și astfel văduviți de apa cea multă, cu ușurință pot fi cărați în toate unghurile țării și lumii.

Multe fiind felurile lor de întrebunțare — foarte multe li sunt și soiurile. Pentru mâncare — în vreme de pace — numai anumite soiuri erau corespunzătoare; azi însă nimenei nu întrebă ce soiu e, ci caută — să găsească, să fie.

Ca și în pământurile puse cu cartofi de plugării noștri să fie mai mulți, astern următoarele povețe.

Cartofilor li-e data să se cultive în pământ mai bland, mai ușor de lucrat. În țărâna, ce se întărește ca peatra, în vremea ploioasă putrezesc; în vreme de secetă rămân mici ca cireșele. Potrivit deci e pământul mai năsipos, în care plurul nu răstoarnă brezde ca scrijelele de slănină, ci acestea mult-puțin se zdrumică.

Dar și pământul năsipos se dripește, dacă nu e lucrat după rândul jălă, iar dripindu-se nu-l poate circula (străbate, umbla) aerul, care e de cea mai mare însemnatate la facerea cartofilor. De aceea cartofii se cultivă numai în astfel de

pământ năsipos, care toamna ori peste iarnă a fost arat adânc, iar primăvara lucrat, mărunțit aproape ca pământul straturilor din grădină.

Luând în seamă însă, că dela fire cartoful e foarte neajutorat, nu e bunăoară ca ovăsul, să sugă și măduva pământului, deci el are lipsă de multe nutremânturi, ca să se facă, de aceea cartofii se pun numai în atare loc, care de cu toamnă, ori peste iarnă, a fost bine gunoit. În caz contrar trebuie să punem în cuib doi trei pumnii de gunoi putred, căci dacă nu, puțină nădejde de rod bogat.

Aceste două regule principale să nu le uite nimănii: 1. cartofii se pun numai în astfel de pământ, care dela firea lui e ușor de lucrat, iar omul l-a muncit așa, încât aerul cu ușurință să poată străbate la rădăcinile lor; 2. dar și în pământul acesta sunt de a se pune numai, dacă a fost gunoit din belșug.

Mai departe să părăsim obiceiul de a înjumătăți cartofii. Dacă cineva totuși ar fi silit — neavând de-ajuns crumpei de sămânță — să îi taie, — ceea-ce zic încă odată: e rău — atunci bage seamă, ca tăietura să fie în lung, și să nu se vătene (taie) ochii (mugurii), din cări pornesc vlăstarii. După tăiere — să se intindă două zile cu tăietura la soare, ca să se prindă un pic de scoarță, ce-i apără contra multor boale și de dușmani, contra putrezirii.

Apoi vorbă veche: ce samen — aceea răsare. Punând cartofi pipernici și rodul va fi așa; și cu cât e mai mare cartoful pus, cu atât mai mult va vârsa cuibul la toamnă. Încercările acestea însă au dovedit și aceea, că de obicei cartofii de mărime mijlocie dau rod ce e apropiat de al celor mari, și rod foarte depărtat de al celor, cari sunt mici; de aceea de recomandat e, ca de sămânță să se folosească cartofi de mijloc, mai bine mai mărișori, decât mai mici. Folosind astfel de cartofi, nu are rost să se pună 3 și 4 într'un cuib, e de ajuns unul, sau doi — mai mărișori și sănătoși, și de pe cari nu s'au rupt lăstarii, dacă în groapă sau pivniță au început să crească.

Înălță ce au răsărit, prin dem boii (mai bine boii decât caii, deoarece umblă mai domol) la grăpă; grăpă bine sfoara pusă cu cartofi. Se va mai frângă căte un lăstar, dar paguba asta nici asemănă nu se poate cu folosul cel nespus de mare, care-l avem, când prin grăpat opăcim reveneala pământului de a se înălță în văzduh.

Iar când s'au înălțat dela vatră aproape de o palmă, atunci facem lucrul știut de toată lumea: îi îngropăm. Dar îngropatul asta îl facem de două ori: înălță, cum am zis, când sunt aproape de o palmă, de care dată strângem pământ mai puținel în jurul lor, iar a doua oară: înălță de a înflori. Să nu uităm: înălță de a înflori. După ce au înflorit — lasă-i în grija Domnului, păcat să te mai chinuești, căci tot una e, îi îngropi atunci, ori nu.

Îngropându-i însă, cum am amintit în două rânduri și înainte de a înflori: cu cât faci mai larg și mai mare mușuroiul în jurul lor, cu atât e mai mare patul, în care să se întindă, și cu atât mai mulți și mai mândri cartofi vei avea la toamnă.

Lucrând așa, — cum în fugă spusei, — la scoșul cartofilor așa și se va părea plugarule, că nu întorci cu sapa un cuib, ci că o mână nevăzută a îmburdat o măsură de cartofi mari și mândri, de par că să-i mâneci cu ochii.

Calendarul săptămânii

Martie — Aprilie

Mărțișor

Zilele săptămânei	Datul	Numele sfintilor și sărbătorilor Calendarul Iulian (vechiu)
Joi	29	Sf. păr. Marcu (361)
Vineri	30	C. păr. Ilarion (815)
Sâmb.	31	Sf. m. Ignatie (378)
Dum.	1 (†)	D. 4. d. post. C. p. Ioan Scărcul (603).
Luni	2	C. păr. Tit (850)
Martî	3	C. păr. Nichita (820)
Merc.	4	C. păr. Ieriiitor de cănt. (Denie)